

GLOBALLASHUV JARAYONIDA OMMAVIY MADANIYATNING TA'SIRI

To'lanov Mamasidiq

Katta o'qituvchi Qoqon Universiteti Andijon filiali

"Ijtimoiy va iqtisodiy fanlar" kafedrası

Bozorboevva O.

1-kurs Davolach ishi yonalishi talabasi.

Bugungi kunda "globallashuv" so'zi eng ko'p ishlatiladigan tushunchalardan biri hisoblanadi. Ushbu tushuncha inson va jamiyat hayoti rivojining hozirgi davridagi muhim xususiyatlarni, jumladan, tez sur'atlar bilan o'zgarib borayotgan, kishilik tsivilizatsiyasi bugungi kungacha boshidan kechirgan davrlardan tubdan farq qiladigan o'ta shiddatli va murakkab bir voqelikni o'zida mujassam etadi.

Globallashuvning zamonaviy "liberallari", "demokratiya", "inson huquqlari" kabi muqaddas qadriyatlarni niqob qilib olib, xalqlarni mahalliy manfaatlari, azaliy qadriyatlari, axloq normalari va an'analariidan izchillik bilan uzoqlashtirish siyosatini qo'llab-quvvatlamogda.

Dunyoda globallashuv, axborot oqimining tezlashuvi va intensiv-lashuvi, universal texnologiyalar bilan bog'liq umumbashariy jarayonlar jadallashib bormogdi. Bunday sharoitda mafkuraviy vositalar orqali o'z ta'sir doirasini kengaytirishga intilayotgan siyosiy kuchlar va harakatlar ham yo'q emas. Tajovuzkor millatchilik va shovinizm, neofashizm va fundamentalizm, irqchilik va diniy eksteremizm mafkuralari shular jumlasidandir. Natijada dunyoda inson qalbi va ongini egallash uchun kurash tobora kuchayib bormogda. Bu hol bugungi kunda dunyoning mafkuraviy manzarasini belgilab bormogda

Globallashuvi kuzatilayotgan bugungi kunda turli g'oyalar hech qanday chegaralarni tan olmay kirib kelishini e'tiborga oladigan bo'lsak, ushbu tamoyilning ahamiyati yanada yaqqol namoyon bo'ladi.

Globallashuv jamiyat xayotining boshqa sohalarida bo'lgani kabi milliy-madaniy hayotda ham muhim tarixiy bosqichni yuzaga keltirdi.

Milliy madaniyat o'rniga "umumjaxon madaniyati" sifatida taqdim etilayotgan "ommaviy madaniyat" ko'rinishidagi bu madaniyatni, daromadni maksimal ko'paytirish g'oyasiga sadoqat asosida shakllangan, "iste'molchilik madaniyati" deb nomlash mumkin. SHu o'rinda "iste'mol", "iste'molchi" bilan "iste'molchilik madaniyati" "iste'molchilik kayfiyati" tushunchalari o'rtasidagi chegarani belgilash kerak bo'ladi. Albatta, inson avvalo iste'molchi ekanligini rad etib bo'lmaydi. Biroq, iste'molchilik kayfiyatini uyg'otishga qaratiladi. Iste'molchilik kayfiyatiga berilgan inson esa barcha narsaga foyda nuqtai nazaridan yondashadi. Ezgulik, muruvvat, mehr-muhabbat. Vatan, xalq, o'zgalar taqdiri uchun javobgarlik kabi tuyg'u va

tushunchalar “qorinni to’ydirmaydigan” behuda tushunchalarga aylanadi. Shuning uchun ham O’zbekiston Respublikasi Oliy majlis, Vazirlar Mahkamasi va Prezident Devonining qo’shma majlisidagi ma’ruzasida O’zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.Karimov “...jamiyatda paydo bo’lgan g’oyaviy ” bo’shliqdan foydalanib, chetdan biz uchun mutlaqo yot bo’lgan, ma’naviy va axloqiy tubanlik illatlarini o’z ichiga olgan “ommaviy madaniyat” yopirilib kirib kelishi mumkinligi barchamizga ayon bo’lishi kerak”ligini alohida ta’kidlab o’tdi.[1]

Iste’molchilik kayfiyati o’zagini tashkil etgan ommaviy madaniyat asl kishilik madaniyatiga zid, uni poymol etadigan, mohiyatini butunlay buzadigan va ohir-oqibat insonni jon saqlashdan o’zga maqsadi bo’lmagan jonzot, hayvon darajasiga, tushiradigan, xalqni esa olomonga aylantiradigan hodisadir.

Faqat yuksak ma’naviyatiga, ming yillik madaniy merosiga suyangan xalq, davlatgina taraqqiyotga erishishi mumkinligi bugungi kunda tobora ravshan haqiqatga aylanmoqda.

Turli millat va xalqlarning keng ma’nodagi ijtimoiy, ma’naviy, axloqiy va estetik ideallari mavjud va ularni avaylab-asrash, ularga tayangan holda odamlar hayotini tartibga solish insonparvar jamiyatning asosiy belgilaridan birini tashkil etgan. Ayniqsa, bugungi kunda yetakchilikni da’vo qilayotgan davlatlar daromad olish va iste’molchilik kayfiyatiga qaratilgan tuban qadriyatlarni asl qadriyat sifatida dunyo xalqlariga taqdim etayotgan bir sharoitda, unga qarshilik ko’rsatish hamda milliy madaniy-ma’naviy ildizlarni saqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Globallashuvning eng dolzarb bo’lgan madaniyatlararo munosabatlardagi bu tendentsiyalari bizning davrimizda ziddiyat ko’rinishini kasb etmoqda.

Insoniyat dunyoning rang-barangligi asosidagi birligini anglasa, tan olsa, milliy va umuminsoniylikni optimal darajasida birlashtira olsa, integratsiyalashuv jarayonining zamini yashovchan va mustahkam bo’ladi. Olomon didiga mos “ommaviy madaniyat” esa kishini insonlik martabasidan mahrum etadi.

Xulosa qilib aytganda, “ommaviy madaniyat” degan niqob ostida xarakatlanayotgan ma’naviy taxdildan ogoh bo’lish davr talabi. Axloqsizlikni madaniyat deb bilish, asl ma’naviy qadriyatlarni eskilik sarqiti deb qarash yoshlar tarbiyasiga havf soladi.

Istiqlolimizning har bir kuni, har oyi, ta’bir joiz bo’lsa, har daqiqasi tinimsiz kurashlar, izlanishlar bilan o’tmoqda. Zero millat ahil va inoq bo’lmasa, o’zi ko’zlagan maqsad sari intilishida bir yoqadan bosh chiqarib, sog’lom fikr asosida bahamjihat harakat qilmasa, mas’uliyat va hushyorligini yo’qotsa, oxir-oqibatda o’zining eng katta boyligi bo’lmish mustaqilligidan judo bo’lishi mumkin. Bundan anglashiladiki, “ommaviy madaniyat” va boshqa turli jozibali niqoblarga burkalib, ong-shuurimizga oshkora-pinhona yopirilib kelayotgan, hayotiy tajribasi hali yetarli bo’lmagan o’smirlarni nishonga olayotgan, asl maqsadi buzg’unchilik, yoshlarni

to'g'ri yo'ldan chalg'itish, dunyoqarashini egallash bo'lgan xatti-harakatlarga aslo befarq bo'lmasligimiz kerak.

Dunyoda globalizatsiya kuchaygan, ayrim millat va xalqlar bir-biridan uzoqlashayotgan, jahon miqyosida raqobat, o'zaro qarama-qarshilik tobora beshafqatlik kasb etayotgan, radikalizm, terrorizm, ekstremizm, prozelitizm va "ommaviy madaniyat" kabi olomon tahdidlar kengayib borayotgan tahlikali zamonda doimo ogoh va hushyor bo'lib yashash, **"O'z uyingni o'zing asra"**, **"O'z bolangni o'zing asra"** g'oyasi orqali safarbarligimizni yanada oshirishimizni hayotning o'zi taqozo etmoqda.

Adabiyotlar

1. Islom Karimov. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. Toshkent, «Ma'naviyat», 2008, 115-bet
2. Karimov I.A. Vatan sajdagoh kabi muqaddasdir. T.3.T.: «O'zbekiston», 1996, 35-bet
3. Туланов Мамасидик, ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОКУЛЬТУРНОГО И ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ У МОЛОДЕЖИ – ТРЕБОВАНИЕ ВРЕМЕНИ , Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies: Vol. 2 No. 4 (2023): ICMSSS
4. Туланов Мамасидик. (2023). ПОСТРОЕНИЕ ДУХОВНОГО ПРОСТРАНСТВА, ПРОСВЕЩЕННОГО ОБЩЕСТВА, ГДЕ ЧЕЛОВЕК ЖИВЕТ СВОБОДНО И КОМФОРТНО В ОБНОВЛЕННОМ УЗБЕКИСТАНЕ, ЯВЛЯЕТСЯ АКТУАЛЬНЫМ ВОПРОСОМ. *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies*, 2(4), 396–399.